

**МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ**

Факультет музичного мистецтва
Кафедра теорії та історії музики

ЗАТВЕРДЖУЮ
Голова приймальної комісії ХДАК

_____ **Наталія РЯБУХА**

(підпис)

ПРОГРАМА ФАХОВОГО ІСПИТУ

для здобуття наукового ступеня доктора філософії
для вступників на основі НРК 7
зі спеціальності
025 Музичне мистецтво

Розглянуто і затверджено
на засіданні факультету
музичного мистецтва
протокол № 8
від 11 березня 2024 року

Харків2024

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма фахового іспиту призначена для здобувачів наукового ступеня доктора філософії (PhD), які вступають в аспірантуру за спеціальністю 025 Музичне мистецтво. Мета програми — надати методичну допомогу здобувачам у підготовці до вступного іспиту в аспірантуру – третій (освітньо-науковий) рівень вищої музичної освіти.

Здобувач має виявити на фаховому вступному іспиті зі спеціальності 025 Музичне мистецтво високий рівень загальнотеоретичної та професійної підготовки, знання історії української та європейської музики, теорії музики, гармонії, поліфонії, аналізу музичних творів, музичної естетики, історії та теорії музичного виконавства тощо.

Програма базується на змісті навчального плану спеціальності 025 Музичне мистецтво. В основу програми покладені основні теми курсів «Історія світової музики», «Історія української музики», «Сольфеджіо», «Поліфонія», «Гармонія», «Аналіз музичних творів», «Музична естетика», «Теорія та історія музичного виконавства», «Музична психологія», «Музична педагогіка», «Музична інтерпретація», які узагальнюють проблематику історії та теорії музики, музичного виконавства та окреслюють перспективи розвитку сучасної музичної думки. Виокремлені з них для вступного іспиту теми надають можливість перевірити рівень професійної компетентності вступника до аспірантури, глибину його теоретичної підготовки з проблем музичного мистецтва, зокрема – оволодіння базовими знаннями з теорії музики, усвідомлення особливостей її історичного розвитку та формування теоретичних систем, закономірностей музичної творчості і музичного виконавства, специфіки музичних стилів і жанрів; створення системи стійких уявлень про специфіку музики як виду мистецтва та її семантику, про творчий доробок композиторських шкіл, напрямів, окремих митців; про особливості виконавської творчості, методів і шкіл виконавства, виконавських стилів, про специфіку музичної інтерпретації.

Пропонована програма ґрунтується на загальноприйнятому принципі визначення у структурі музичного мистецтва та музичної науки історичного, теоретичного та виконавського аспектів, а також відповідає фундаментальним напрямам сучасного музикознавства (історико-стильовому, історико-біографічному, жанрово-стильовому, теоретико-композиційному, виконавсько-інтерпретаційному тощо).

Рівень знань, який має продемонструвати здобувач на фаховому вступному іспиті в аспірантуру, не обмежується колом питань, визначених у програмі. Він також має вільно орієнтуватися в літературі з теми свого дисертаційного дослідження, знати історію і сучасний стан розвитку досліджуваної проблематики, мати власну концепцію її майбутнього наукового вирішення.

Згідно з «Правилами прийому до аспірантури ХДАК у 2024 році» вступники до аспірантури подають реферат або публікації за обраною спеціальністю. Іноземці та особи без громадянства відповідно до «Правил прийому на навчання для здобуття вищої освіти в Харківській державній академії культури у 2024 році» при вступі до аспірантури подають дослідницьку пропозицію з обраної наукової спеціальності або завірених в установленому порядку за місцем

роботи/навчання кандидата список опублікованих наукових праць і винаходів українською або англійською мовою.

ВИМОГИ ДО РЕФЕРАТУ ВСТУПНИКА ДО АСПРАНТУРИ

Складання вступного іспиту зі спеціальності передбачає попереднє написання та подання реферату за обраною темою, пов'язаною із профілем наукових інтересів вступника. Реферат є самостійною письмовою науковою роботою, яка повинна відображати найважливіші наукові проблеми відповідно до теми майбутньої дисертаційної роботи вступника. Тема реферату обирається вступником за погодженням із передбачуваним науковим керівником.

ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО РЕФЕРАТУ

Тема реферату вступника до аспірантури має бути актуальною у творчому і практичному відношеннях та пов'язана з майбутньою дисертаційною роботою. У дослідженні необхідно визначити суть проблеми, окреслити шляхи її вирішення відповідно до сформульованих теоретичних і методичних завдань з урахуванням практичної спрямованості. Робота над рефератом передбачає критичне осмислення та узагальнення теоретичного матеріалу, його системний виклад.

Назва роботи має відповідати її змісту. Виклад матеріалу в рефераті повинен бути змістовним і стислим.

Технічні вимоги.

Реферат повинен відповідати вимогам до наукової публікації, бути вичитаним, акуратно оформленим із застосуванням необхідного наукового апарату текстового викладу (правильно складений бібліографічний список літератури відповідно до встановлених вимог, звірені цитати), зброшурованим.

Рекомендований обсяг реферату: 1 – 1,5 друк. арк., текст має бути набраний шрифтом Times New Roman 14 кеглем через 1,5 інтервали. Поля: верхнє і нижнє – 2 см, лівє – 2,5 см, правє – 1,5 см.

СТРУКТУРА РЕФЕРАТУ Й ВИМОГИ ДО ЗМІСТУ СТРУКТУРНИХ ЧАСТИН

Реферат обов'язково повинен мати титульну сторінку, структурними елементами є: план (зміст), вступ, основна частина (як правило, 2-3 розділи), висновок, додатки (за необхідності), а також список основної, використаної при підготовці й написанні реферату, літератури.

Титульний аркуш є першою сторінкою реферату, який містить: найменування закладу вищої освіти; назву роботи; прізвище, ім'я, по батькові автора та його статус; місто та рік.

План включає всі структурні елементи реферату з вказаними сторінками, на яких вони розташовані. *Основний зміст* реферату розподіляється на параграфи чи розділи. Заголовки плану дублюються в тексті реферату. *Вступ* є найважливішим

змістовним елементом реферату, оскільки містить усі необхідні класифікаційні характеристики: обґрунтування вибору теми, оцінку її з точки зору актуальності та важливості, визначення її місця в існуючій науковій проблематиці, оцінку рівня і характеру розробки теми, формулювання мети й завдань дослідження в рефераті. *Основний зміст* роботи має бути самостійно виконаним теоретичним дослідженням відповідно до проблеми, заявленої у назві реферату, узагальненням наявної літератури або методологічною розробкою педагогічної проблеми з вказівкою на її застосування у сфері наукових інтересів автора реферату.

У *розділі I* наводяться основні теоретичні питання дослідження з теми, зазначається, хто з учених минулого вивчав дану проблему, які ідеї висловлював. Визначаються сутність (основний зміст) проблеми, основні чинники, що зумовлюють розвиток явища або процесу, який вивчається. Наводиться перелік основних змістових аспектів проблеми, які розглядалися вченими. Визначаються недостатньо досліджені питання, з'ясовуються причини їх слабкої розробленості.

У *розділі II* дається поглиблений аналіз сучасного стану процесу або явища, тлумачення основних поглядів і позицій щодо проблеми. Особлива увага приділяється виявленню нових ідей та гіпотез, експериментальним даним, новим методикам, оригінальним підходам до вивчення проблеми. У цьому розділі подається аналіз практики. Висловлюються власні думки щодо перспектив розвитку проблеми.

Кожний розділ починають з нової сторінки. Зміст розділів основної частини має точно відповідати темі роботи і повністю її розкривати.

У *висновках* необхідно дати коротке резюме того, що викладено в основній частині реферату, висновки, які зроблені відповідно до поставлених завдань, або посилання на методологічне застосування опрацьованого в рефераті матеріалу.

Список використаних джерел повинен указувати на вивчені автором роботи, за якими може мати місце бесіда стосовно змісту реферату. Цей список має включати в себе як фундаментальні наукові праці, так і останні публікації (переважно останніх 5 – 10 років) з обраної теми, наявні у вітчизняній та зарубіжній літературі. Використану література необхідно обов'язково відобразити в рефераті (шляхом аналізу та прямого цитування).

Список використаних джерел слід розміщувати або в порядку появи посилань у тексті (найбільш зручний для користування), або в алфавітному порядку прізвищ перших авторів чи заголовків. Кількість позицій у списку має становити не менше 25 джерел. Бібліографічний опис джерел складають відповідно до чинних стандартів з бібліографічної та видавничої справи. Зарубіжні джерела, що використовуються мовою оригіналу (крім російських), записують в кінці списку в алфавітному порядку. У тексті роботи, де використано джерело, в квадратних дужках проставляють номер джерела і сторінку, на яку зроблено посилання.

РЕЦЕНЗУВАННЯ РЕФЕРАТУ

Вступники подають реферат в аспірантуру під час подачі документів для вступу до аспірантури. Реферат або публікації вступника до аспірантури рецензують викладачі кафедри. Кожну рецензію після перегляду додатково

підписує рецензент. У разі отримання негативної рецензії на реферат вступник не допускається до вступних іспитів.

***ВИМОГИ ДО ПУБЛІКАЦІЙ
ЗА ОБРАНОЮ СПЕЦІАЛЬНІСТЮ
ВСТУПНИКА ДО АСПІРАНТУРИ***

Замість реферату вступник до аспірантури має право подати дві одноосібні публікації (наукові статті) за обраною спеціальністю, дотичні до тематики майбутнього дисертаційного дослідження у фахових виданнях України, включених до категорії Б, або одну одноосібну публікацію (наукову статтю) у зарубіжному фаховому періодичному науковому виданні країн ЄС.

***ВИМОГИ ДО ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ПРОПОЗИЦІЇ
З ОБРАНОЇ НАУКОВОЇ СПЕЦІАЛЬНОСТІ
(для іноземців та осіб без громадянства)***

Дослідницька пропозиція демонструє бачення вступника щодо бажаної теми дисертації; містить обґрунтування її актуальності, загальну характеристику стану наукової розробки, методології дисертаційного дослідження.

Розробка і подання дослідницької пропозиції здійснюються з метою встановлення рівня розуміння вступником обраного предмету дослідження, його концептуальних та методологічних засад; вміння формулювати дослідницькі завдання, прогнозувати наукові результати.

Дослідницька пропозиція має таку структуру:

- обґрунтування теми дослідження;
- методологія дослідження;
- очікувані результати дослідження.

У Дослідницькій пропозиції визначаються актуальність, мета, завдання, об'єкт та предмет дослідження; формулюється дослідницька гіпотеза щодо можливих шляхів розв'язання поставлених завдань; зазначаються методи дослідження, окреслюється наукова новизна майбутнього дослідження. Мета і завдання визначаються на основі актуальності обраної теми та з визначенням кінцевого результату дослідження

Дослідницька пропозиція демонструє володіння вступником методологічним апаратом в обраній науковій сфері, засвідчує його ознайомлення з сучасними методами досліджень та показує вміння формулювати мету і завдання дослідження, а також знаходити оптимальні шляхи щодо їх вирішення.

Дослідницька пропозиція узгоджується з потенційним науковим керівником і підписується ним та іноземним абітурієнтом.

Дослідницька пропозиція складається українською мовою.

Обсяг Дослідницької пропозиції – 0,2-0,3 друк. арк.

Вступники подають Дослідницьку пропозицію під час вступу в аспірантуру, її рецензують викладачі кафедри теорії та історії музики та приймають рішення про зарахування чи не зарахування поданої Дослідницької пропозиції.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Розділ 1. Історія музики. Світовий та вітчизняний досвід розвитку музичного мистецтва.

- 1.1. Музичне мистецтво Європи: історія та сучасність.
- 1.2. Історія української музики.

Розділ 2. Теоретичне музикознавство.

- 2.1. Поліфонія як тип музичного мислення.
- 2.2. Гармонія як галузь музичної науки та практики.
- 2.3. Музичний твір як об'єкт музикознавчого аналізу.
- 2.4. Музична естетика: теоретичні засади та етапи розвитку.

Розділ 3. Історія та теорія музичного виконавства.

- 3.1. Текстологічно-стильові аспекти музичного виконавства.
- 3.2. Музична інтерпретація у виконавській творчості.

Зміст

Розділ 1. ІСТОРІЯ МУЗИКИ: СВІТОВИЙ ТА ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД РОЗВИТКУ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА.

Тема 1.1. Музичне мистецтво Європи: історія та сучасність.

Специфіка музики як виду мистецтва. Функції музики.

Музична культура античності. Проблеми музичного мистецтва та антична філософська думка. Піфагорейська школа як базис музичної теорії. Становлення ладової системи античності. Музичне мистецтво та античний театр.

Музичне мистецтво Середньовіччя. Розвиток музичної думки середньовіччя. Духовні жанри в історичному розвитку музичної культури. Становлення ранніх форм поліфонічного мислення. Формування ладової модальної системи в середньовічній Європі.

Музичне мистецтво Відродження та його характерні риси. Нове ідейно-філософське мислення, його вплив на розвиток музичної культури. Поліфонічне мислення Відродження.

Нідерландська школа суворого поліфонічного письма. Творчий доробок Орландо Лассо. Римська поліфонічна школа. Творчість Дж. Палестріни. Кристалізація жанру меси.

Історичні передумови народження опери. Театральні жанри та інсценізовані дійства епохи Відродження. Італійський мадригал і мадригальна комедія. Флорентійська «камерата» і створення перших опер.(Dramma per musica). Оперна творчість К. Монтеверді. Роль К. Монтеверді в історії оперного мистецтва.

Стилістичні ознаки музичного мислення бароко. Образна система та художня модель буття.

Італійські оперні школи XVII ст. Римська оперна школа. Венеціанська оперна школа. Перший публічний оперний театр.

Творчість Г. Персела і англійська барокова опера XVII ст.

Історико-культурні витоки французької опери та поетика класицизму. Музичний театр Ж.–Б. Люллі. Лірична трагедія Люллі.

Опера-seria та її історична роль. Формування жанрової специфіки опери-seria в творчості композиторів неаполітанської оперної школи. Народження вокального оперного стилю *bel canto*.

Розвиток музичного інструменталізму в західноєвропейській музиці XVII – I-ї пол. XVIII ст. Формування інструментальних концертних жанрів в творчості А. Кореллі, Дж. Тартіні, А. Вівальді. Розвиток органного мистецтва в творчості Дж. Фрескобальді, Д. Букстехуде, Й. С. Баха. Фуга як провідний жанр поліфонічного мислення. Жанри сюїти, *sinfonia* доби бароко.

Творчість французьких клавесиністів (Фр. Куперен). Клавірне мистецтво Д. Скарлатті. Старовинна соната.

Історичне значення творчого доробку Й. С. Баха і Г. Ф. Генделя. Жанрова палітра творчості Й. С. Баха. Поліфонія вільного стилю та її прояви в творчому доробку Й. С. Баха. Пасіони та Висока меса Й. С. Баха. «Добре темперований клавір». Й. С. Бах і нові аспекти сучасного бахознавства. Творча спадщина Г. Ф. Генделя. Оперна творчість Генделя. Ораторії і інструментальні твори Г. Ф. Генделя.

Оперна реформа К. В. Глюка. Принципи взаємодії музики та слова, музики та драми в оперному мистецтві XVIII ст.

Італійська опера-buffa: ознаки жанру. «Служниця-господиня» Дж. Перголезі. Опера-buffa під впливом сентименталізму. «Добра дочка» Н. Піччіні. «Війна» глюкістів та піччіністів.

Театральні баталії в Парижі XVIII ст. «Війна буффонів». Оперні ідеї та творча практика Ж.-Ж. Руссо. «Сільській чаклун» Руссо – перший зразок французької комічної опери. Характерні риси французької комічної опери епохи Просвітництва.

Австрійський та німецький зінгшпіль. Народні та професійні, національні та іноземні витоки зінгшпілю. Характерні ознаки зінгшпіля відносно інших різновидів комічної опери XVIII ст.

Музичне мистецтво класицизму: витоки, ідейно-філософська основа, образна система, провідні музичні жанри. «Чутливий стиль». Діяльність представників мангеймської школи.

Історичне значення віденської класичної школи. Ідейно-філософська концепція віденського класицизму. Становлення та розвиток симфонізму в творчості віденських класиків.

Шляхи становлення класичної симфонії. Семантичний зміст жанру симфонії. Симфонія і опера. Музична мова симфонії класичної доби. Принципи побудови класичного симфонічного циклу та сонатного *allegro*. Формування симфонічного оркестру. Симфонічна творчість Й. Гайдна. Трактатування симфонічного циклу та його окремих частин. Симфонічний оркестр Гайдна. Симфонічна творчість В. А. Моцарта. Музична драматургія. Образний світ. Симфонічний оркестр В. А. Моцарта.

Оперний театр В. А. Моцарта: основні етапи становлення. Типологія жанру опери класичної доби на прикладі оперної творчості В.А. Моцарта. В. А. Моцарт і австрійський зінгшпіль. Опера естетика. Принципи оперної драматургії. Оперні 1780-х рр.

Симфонії Л. Бетховена: типологія та еволюція. Оркестр Л. Бетховена. Симфонія № 9 як декларація класичного світобачення композитора. Місце Дев'ятої симфонії Л. Бетховена в еволюції європейського симфонізму. Жанр симфонічної увертюри у творчості Л. Бетховена. Опера «Фіделіо».

Кінець XVIII – початок XIX ст.: від класицизму до романтизму. Переосмислення класицистичного стилю. Передромантизм і ранній романтизм.. Становлення індивідуально-творчої свідомості.

Музично-театральне мистецтво Франції кінця XVIII – початку XIX ст. Народження жанру «опери порятунку».

Музика XIX ст.: стильові пошуки, естетичні суперечності.

Музичне мистецтво романтизму. Ідейно-філософська основа, витоки, образна система. Формування нової музичної мови, типових жанрів і форм у музичному мистецтві романтизму. Просвітницька та критична діяльність композиторів-романтиків.

Італійська та німецька опера 1810-30-х рр. Опера творчість Дж. Россіні. Перші німецькі романтичні опери Е. Т. А. Гофмана та Л. Шпора. Опера спадщина К. М. Вебера та її історичне значення. Опера в творчості В. Белліні та Г. Доницетті.

Романтична симфонія. Симфонічна творчість Ф. Шуберта. Пісенний симфонізм. Програмний симфонізм. Г. Берліоз – засновник французької романтичної симфонії. Симфонія «Гарольд в Італії». Особливості програмного симфонізму Ф. Мендельсона. «Італійська симфонія» Узагальнення досягнень романтичної симфонії в творах Р. Шумана.

Сольний концерт першої половини XIX ст. Віртуозний та симфонізований типи концерту. Принципи взаємодії соліста і оркестру. Концерти Л. Бетховена, Н. Паганіні, Ф. Мендельсона, Р. Шумана, Ф. Шопена, Ф. Лістаю.

Інструментальна мініатюра у творчості романтиків. Цикли фортепіанних мініатюр Р. Шумана, Ф. Шопена, Ф. Ліста.

Розвиток камерно-вокальних жанрів у творчості романтиків. Вокальна творчість Ф. Шуберта. Збірка «Лебедина пісня». Вокальні жанри у творчості Р. Шумана. Вокальний цикл «Любов і життя жінки».

Французька романтична «велика опера»: жанрові, драматургічні особливості. Опера спадщина Дж. Мейєрбера та його естетика.

Оперне мистецтво Італії 2-ої половини XIX – початку XX ст.: від Дж. Верді до Дж. Пуччіні. Основні принципи оперної драматургії Дж. Верді. Історична та лірико-драматична лінії оперної творчості Верді. «Трубадур», «Ріголетто», «Травіата», «Аїда», «Отелло». Особливості музичної мови і естетичні засади оперного веризму. Опера творчість Дж. Пуччіні. Опера «Тоска».

Р. Вагнер та музична культура XIX ст. Опера реформа Вагнера. Музичний театр Вагнера. Музична естетика Вагнера. Міфотворча концепція. Принцип Gesamtkunstwerk. Драматургія. Лейтмотивна система як носій символічного

змісту та фактор формоутворення. «Тангейзер», «Лоенгрін», «Трістан і Ізольда», «Нюрнберзькі мейстерзінгери». Тетралогія «Кільце Нібелунга».

Сутність протиріч між «лейпцизькою» і «веймарською» творчими школами. «Чиста» та програмна симфонія. Жанр симфонічної поеми у творчості композиторів-романтиків. Симфонічні жанри в творчості Ф. Ліста, Й. Брамса, А. Брукнера.

Висвітлення музично-історичних процесів та їх оцінка у критичних працях Г. Берліоза, Р. Шумана, Р. Вагнера.

Французький музичний театр 2-ої пол. XIX – початку XX ст. Лірична опера від Ш. Гуно до К. Дебюссі. Доля комічної опери. Творчість Ж. Бізе. Історична роль «Кармен». Французька оперета.

Творчість К. Сен-Санса у контексті розвитку французької музики XIX ст. Симфонічна творчість. Сюїта «Карнавал тварин». Творчість С. Франка: основні жанри, особливості стилю.

Формування чесько-словацької і скандинавських національних композиторських шкіл. Творчість Б. Сметани та А. Дворжака. Риси стилю, симфонічна спадщина. Творчість Е. Гріга та Я. Сібеліуса. Особливості музичного мислення, характерні жанри.

Пізньоромантичні тенденції у творчості Г. Малера, Р. Штрауса, А. Шенберга. Прояви неоромантизму у симфонічній творчості Г. Малера. Риси стилю. Вокальні цикли Г. Малера «Пісні про померлих дітей» та «Чарівний рік хлопчика». Оперна творчість Р. Штрауса. Симфонічна творчість. «Домашня симфонія».

Музичний імпресіонізм. Ідейно-філософська концепція та стилістичні ознаки. Естетика, витоки, музичні образи. Оновлення музичної мови. Творчість К. Дебюссі: періодизація, риси стилю, образна система. Опера Дебюссі «Пеллеас і Мелізанда». Новітні засоби музичної виразності у симфонічних творах К. Дебюссі. Особливості художнього мислення М. Равеля. Симфонічна творчість Равеля. Опера-балет «Дитя і чари».

Символізм, імпресіонізм, експресіонізм в мистецтві XX ст. Необарокові, неокласичні, неоромантичні тенденції в творчості композиторів XX ст.

Ідейно-філософська концепція та провідні стилістичні ознаки музичного експресіонізму. Прояви експресіонізму в творчості А. Шенберга та А. Берга. Нова система музичного мислення у творчості композиторів нової віденської школи. Додекафонна система А. Шенберга.

І. Стравінський як один з фундаторів музики XX ст. Проблема традиції та новаторства у творчості Стравінського. Творчість Стравінського в контексті неофольклористичних і неокласичних стильових тенденцій. Творчий універсалізм Стравінського. Нова концепція балетної вистави, жанр опери-ораторії.

«Неофольклоризм» та «нова фольклорна хвиля». Творчість Б. Бартока та З. Кодаї. Проблема «композитор та фольклор» на сучасному етапі.

Роль опери в музичному мистецтві XX ст. Творчі надбання провідних оперних композиторів XX ст. Музичний театр та опера. Особливості оперного театру Б. Бріттена. Оперна спадщина П. Хіндеміта та К. Орфа. Стильові ознаки творчості К. Орфа.

Європейський симфонізм ХХ ст. Різновиди сучасної симфонії. Французька «Шістка»: творчий доробок та естетичні уподобання. Симфонічна спадщина А. Онеггера, А. Мійо, П. Хіндемита. Творчість О. Мессіана.

Шляхи розвитку сучасного музичного мистецтва. Полістилістика та поліжанровість як специфічні ознаки композиторського мислення ХХ-ХХІ ст. Музичний авангардизм та постмодернізм. Композиторські техніки ХХ ст. Криза євроцентристської музичної системи. Шляхи взаємодії культур Сходу і Заходу та її прояви в музичній культурі постмодернізму. Музичне мистецтво на межі ХХ – ХХІ ст.: проблеми та перспективи.

Тема 1.2. Історія української музики.

Архетипи української культури. Ознаки національної музичної мови та специфіка її кристалізації. Українська ментальність. Поняття ментальності і національного характеру та їх екстраполяція в музиці.

Музична культура східних слов'ян: міфологічний простір та релігійні вірування. Розвиток вокальної та інструментальної музики в дохристиянську епоху. Архаїчні народнопісенні жанри та їх вплив на формування національно-стильових засад української музики.

Особливості художньо-історичного розвитку українського мистецтва за часів Середньовіччя. Музична культура Київської Русі як джерело розвитку українського музичного професіоналізму. Перспектива «Схід» – «Захід» та її екстраполяція на культуру Київської Русі. Основоположна роль прийняття християнства у культурно-історичному і мистецькому становленні України. Феномен двовір'я. Фольклор та християнство в культурі Київської Русі.

Сакральна і світська музика в художній культурі стародавньої Русі. Центри музичної освіти і культури. Традиція православної церковної музики. Система осьмогласся. Знаменний розспів та його стильові ознаки.

Інструментальні та вокальні жанри в контексті княжого побуту. Скомороство як відбиття загальної тенденції в розвитку середньовічної європейської культури через свій генетичний зв'язок із творчістю жонглерів.

Геополітичні та соціокультурні умови функціонування України в XV – першій половині XVII ст. Галицько-Волинське князівство як осередок збереження і збагачення загальнокультурних і музичній традицій Київської Русі. Ренесансний гуманізм та його культурні здобутки в Україні. Феномен українського ренесансу в музиці. Формування національних особливостей української музики як самостійної гілки східнослов'янського мистецтва.

Інструментарій та народнопісенні жанри та їх роль у становленні українського музичного професіоналізму. Інтоніційно-жанрова специфіка думи та історичної пісні як репрезентантів національного героїчного епосу.

Храми, монастирі, братські школи та академії як центри культури і освіти. Музика в братських школах та колегіумах. Вокально-хорова та інструментальна творчість і виконавство в системі освіти Києво-Могилянської академії. Шкільна драма. Нотодрукарська справа.

Основні історичні етапи становлення українського професійного багатоголосся і хорової традиції. Тенденції секуляризації. Ірмологіон.

Розвиток інструментальної музики в XVI-XVII ст. Музичні «цехи», магістратські капели та їх роль у розвитку вітчизняного інструменталізму.

Зародження української музично-театральної культури. Вертеп як рання форма національного музичного театру.

Українська музика другої половини XVII – першої половини XVIII ст. Художні ознаки українського бароко та їх віддзеркалення в музиці. Образна система та інтонаційно-жанрова специфіка музичної творчості цієї доби.

Реформа православної церковної музики XVII ст. Кристалізація партесного стилю та його жанрових репрезентантів. Жанр партесного концерту в контексті еволюції української хорової музики. Ознаки концертної жанрової стилістики. Екстраполяція в партесному концерті ознак культурного діалогу «Схід» – «Захід» на рівні стильового синтезу вітчизняних та європейських музичних традицій. Теоретична і композиторська спадщина М. Дилецького. Кант і псалма як різновиди світського багатоголосного співу.

Музична культура України другої половини XVIII – початку XIX ст. Класицистські тенденції. Хоровий циклічний концерт як провідний жанр доби. Образно-семантичні та жанрово-стилістичні складові українського хорового концерту. Хоровий концерт у творчості М. Березовського, Д. Бортнянського. Формування рис національного музичного стилю в хоровій творчості А. Веделя.

Становлення жанрів світської музики в українській музичній культурі XVIII століття. Пісня-романс: генезис та шляхи жанрової кристалізації. Пісня-романс у творчості Г. Сковороди.

Музичний театр кінця XVIII – поч. XIX ст. Оперний жанр в творчості Д. Бортнянського та М. Березовського. Розвиток українського професійного музичного театру в лоні літературно-мистецьких процесів. Музично-драматичні вистави І. Котляревського та Г. Квітки-Основ'яненка як зразки ранніх малоросійських опер. Жанрові різновиди української музично-драматичної творчості (водевіль, побутова опера) та їх зв'язок з фольклорними джерелами.

Фольклористичний рух в українській культурі кінця XVIII – поч. XIX ст. (збирання, опрацювання та публікації народних пісень).

Українська інструментальна музика доби. Розвиток домашнього музикування, ансамблевих форм музичної комунікації. Інструментальна мініатюра, варіації та фантазії на фольклорні теми як провідні жанри цієї сфери. Інструментальна спадщина М. Березовського, Д. Бортнянського.

Вплив західноєвропейського класицизму на становлення української інструменталізму, зокрема, симфонічного жанру. Засвоєння класичної жанрової моделі симфонії на вітчизняному фольклорному матеріалі. Симфонія C-dur Е. Ванжури та симфонія g-moll невідомого автора як зразки українського симфонізму раннекласичного (гайднівського) типу.

Художньо-музичні процеси в Україні першої половини XIXст. Вплив ідейно-філософської та художньої концепції романтизму на характер розвитку української музичної культури. Кристалізація української національної композиторської школи в художньому контексті європейського романтизму.

Специфіка наукової, композиторської та виконавської інтерпретації фольклору в українському музичному мистецтві XIX ст. Жанр фольклорної обробки як

підгрунтя кристалізації національної композиторської традиції. Методи опрацювання фольклорного мелосу в авторській творчості XIX ст.

Культурно-історичні умови розвитку українського музичного мистецтва на Західній Україні. Музичний світ Галичини у XVIII-XIX ст. Зародження концертного життя. Галицький музичний театр. Перемишльська хорова школа та її роль у становленні музичного професіоналізму на Галичині. Просвітницька та художня спрямованість творчості М. Вербицького та І. Лаврівського. Розвиток творчих ідей цієї школи у мистецькій діяльності В. Матюка, І. Воробкевича, А. Вахнянина. О. Нижанківського, Д. Січинського.

Становлення українського оперного мистецтва України XIX ст. Засвоєння романтичних традицій. «Запорожець за Дунаєм» С. Гулака-Артемівського – перша українська національна опера.

Музична культура України другої половини XIX ст. – початку XX ст. Суспільно-політичний і літературно-мистецький рух на Україні та їх віддзеркалення в музиці. Утвердження концертно-філармонічних форм музичного життя, зростання виконавських сил. Активізація театраль-но-концертного життя. Тенденції розвитку професійної музичної освіти.

Розвиток пісенно-романсової лірики. Жанр солоспіву в доробку М. Лисенка, П. Сокальського та ін.

Багатогранна діяльність М. Лисенка – засновника української композиторської традиції. Становлення основних жанрів професійної музики в творчості М. Лисенка. Оперна, вокально-хорова та інструментальна спадщина автора. Вплив діяльності М. Лисенка на розвиток музичного мистецтва в західних регіонах України.

Основні етапи жанрової еволюції опери в українській музиці XIX ст. Засвоєння в українській музиці європейської класичної жанрової моделі та традицій російської опери. Фольклорні засади музичної мови, образно-тематичної характеристики та драматургії української оперної творчості. Оперна творчість М. Лисенка як вищий етап розвитку українського музично-драматичного мистецтва XIX – поч. XX ст. Драматургічна основа та інтонаційно-стильова специфіка опери «Тарас Бульба». Оперна спадщина М. Аркаса, П. Сокальського, А. Вахнянина, Б. Підгорецького.

Українська інструментальна музика другої половини XIX ст. Етапи становлення симфонізму. Засвоєння традицій європейського романтичного симфонізму в творчості українських авторів («Українська» симфонія М. Калачевського, симфонія В. Сокальського g-moll).

Соціокультурні та мистецькі умови буття української музики у першій третині XX ст. Неоднорідний характер розвитку української музики на початку XX ст. внаслідок територіального розмежування України (підпорядкування окремих регіонів Російській і Австро-Угорській імперіям).

Інтенсифікація мистецьких процесів в Україні на початку XX ст. Художня еволюція музичного мистецтва 10-х – 20-х рр. в спільному річищі стильових пошуків європейської культури початку XX ст. Витоки українського модернізму. Жанрово-стильові домінанти української музики даного періоду.

Професіоналізація української музики. Культурно-освітні і музичні осередки України. Становлення української музикології та етномузикознавства (М. Лисенко, Ф. Колесса, К. Квітка, С. Людкевич та ін.). Орієнтація композиторів на досягнення вітчизняної літератури для втілення в музиці гуманістичних ідей. Втілення волелюбних мотивів в кантатно-ораторіальній творчості. Розвиток музичної Шевченкіани. Творчість С.Людкевича як зразок стильового синтезу пізньоромантичної і національної стилістики. Композиторська і науково-теоретична спадщина митця. Кантата-симфонія «Кавказ» С. Людкевича як жанровий репрезентант провідних музично-художніх тенденцій епохи.

Мистецькі новації у вокально-хоровій сфері. Активізація демократичного співацького руху, підвищення ролі хорових колективів у концертному житті. Спадкоємність творчих традицій М.Лисенка в мистецькій діяльності К. Стеценка, Я.Степового, М. Леонтовича, П.Демуцького, П. Козицького, С. Людкевича, Л. Ревуцького. Художнє осмислення в їх доробку ідей модернізму.

Нові методи опрацювання фольклору в хоровій творчості М.Леонтовича. Основі напрями розвитку духовної музики поч. ХХ ст. Стилістичні особливості літургійної творчості К. Стеценка.

Розвиток камерно-інструментальної музики. Фортепіанна спадщина Л.Ревуцького, Б. Лятошинського, С. Людкевича та ін.

Розвиток жанру солоспіву, тенденції до психологізації художньої образності (твори Я.Степового, Б. Лятошинського).

Український драматичний театр як підґрунтя розвитку музично-драматичного мистецтва. Національні оперні трупи та їх роль у посиленні міжкультурних контактів України зі світовою культурою.

Музична освіта та музичне життя України 20-х – поч. 30-х рр. ХХ ст. (до 1932 р.). Створення інфраструктури культури і мистецтва. Заснування української музичної драми, українського Музичного товариства. Створення професійних мистецьких колективів.

Основні вектори розвитку українського музичного мистецтва 30-х 50-х рр. ХХ ст. Особливості художньо-історичного розвитку найважливіших періодів доби: 1) 1932 – 1941 рр.; 2) 1941 – 1945; 3) 1945 – 1957 (післявоєнний період). Посилення ідеологізації в мистецтві. Ствердження соціалістичного реалізму як провідного художнього методу в мистецтві радянської доби. Особливості художнього відображення сучасності в композиторській творчості.

Музичне мистецтво 30-х рр. Творчі спілки. Історичне значення об'єднання «Союз українських професійних музик». Творчість Н. Нижанківського, В. Барвінського, Б.Кудрика, А. Рудницького. Політика уніфікації. Створення Спілки радянських композиторів. Ставлення в Україні до новацій в західноєвропейській музиці. Нові критерії в оцінці композиторської творчості.

Творчі пошуки та жанрово-стильові орієнтири композиторської творчості. Поємність як стильова домінанта творчості українських митців цієї доби, що пронизує всі жанри. Оновлення музичної мови новими інтонаційно-жанровими елементами. Плакатність, експресивність вислову у відтворенні сучасної тематики. Втілення поетики масових дійств з використанням ораторських інтонацій, звукозображальних прийомів, монтажної композиції.

Спадщина корифеїв української музики ХХ ст. – Л. Ревуцького, Б.Лятошинського, В. Косенка, С. Людкевича. Жанр фольклорної обробки у творчості Л.Ревуцького: в контексті ідей неофольклоризму ХХ ст. Втілення сучасної образності у вокально-симфонічних жанрах. Кантатно-ораторіальна творчість Л. Ревуцького, М. Вериківського, П. Козицького. Жанровий зв'язок творів з фольклорними інтонаційними джерелами.

Створення засад українського національного симфонізму у першу половину ХХ ст. Кристалізації основних жанрових типів симфонізму – ліро-епічного (Л. Ревуцький) та конфліктно-драматичного (Б. Лятошинський). Характер втілення та симфонічного перетворення фольклорних першоджерел. Жанрово-інтонаційне узагальнення революційної та масової пісні. Тенденції симфонізації фольклорної образності в Другій симфонії Л. Ревуцького.

Жанрове становлення сольного інструментального концерту.

Оновлення традицій українського музичного театру. Історична та сучасна тематика в оперному жанрі. Розвиток героїко-епічної народної драми в творчості Б. Лятошинського. Поглиблення тенденції симфонізації опери. Інтерпретація жанру оперети в доробку П. Рябова. Закладення основ балетного театру. «Лілея» К. Данькевича як найзначніший твір в балетному жанрі цього періоду.

Розвиток традицій камерно-вокальної музики. Солоспіви В. Косенка, вокальні цикли Б. Лятошинського. Збагачення камерно-інструментальної музики циклічними будовами, ансамблевими формами, циклами інструментальних мініатюр «Відображення» Б. Лятошинського, «11 етюдів у формі старовинних танців» В. Косенка).

Події Другої світової війни в дзеркалі музичної творчості 40-х років. Відображення сучасної тематики в вокально-хорових та інструментальних жанрах. Різноманітність цих творів за жанровими ознаками і формотворчими принципами. Мистецьке осмислення філософської проблематики: «буття-небуття», «любов – ненависть», «вірність – зрада». Звернення до трагедійної сфери, конфліктної драматургії. Посилення ліричної інтонаційності. Різноманітне втілення теми інтернаціональної єдності в творчості українських авторів. Участь діячів української музичної культури у визвольному русі. Концертна діяльність мистецьких колективів.

Післявоєнний період (1945 – 1957) та його провідні художні тенденції. Мистецькі новації у трактовці фольклорного мелосу в симфонічній, кантатно-ораторіальній, камерно-інструментальній і камерно-вокальній творчості. Орієнтація на героїко-епічні та ліричні фольклорні жанри. Переосмислення й художнє узагальнення фольклорної образності шляхом симфонізації. Розвиток драматургічних принципів конфліктно-драматичного симфонізму. Симфонічна творчість Б. Лятошинського в контексті художньо-естетичних тенденцій епохи. Симфонічна поема «Гражина», 3-я симфонія Б. Лятошинського як етапні твори у розвитку українського симфонічного мислення середини ХХ ст. Трактовка програмного симфонізму в творчості А. Штогаренка, Г. Майбороди.

Художнє відтворення жанрово-стильового синтезу (симфонія-кантата, опера-ораторія). Симфонізація кантатно-ораторіального жанру, втілення рис сонатно-симфонічної драматургії. Узагальнення і конкретизація змісту програмного

симфонічного твору засобами хорового інтонування. Симфонія-кантата «Україна моя» А. Штогаренка в ракурсі жанрового оновлення.

Утвердження нових естетико-художніх норм у музичному мистецтві кінця 50-х рр. Посилення мистецького інтересу до внутрішнього, духовного світу людини, ліричної, особистісної сфери буття. Віддзеркалення цієї тенденції у камерно-вокальній і хоровій творчості. Актуалізація пісенної лірики. Вокально-хорова творчість П. Майбороди, Є. Козака, А. Кос-Анатольського, А. Філіпенка.

Провідні стильові концепції та інноваційні мистецькі процеси в українській музиці кінця 60-80-х рр. ХХ ст. Соціокультурне та мистецьке буття української музики другої половини ХХ ст. 60-ті роки як еталон інноваційних перетворень в контексті української музики ХХ ст. Активізація концертно-виконавської, музикознавчої та композиторської творчості. Формування нової генерації вітчизняних композиторів, творчість яких сприяла входженню української музики у світовий художньо-інформаційний простір. Співвідношення «традиційне – інноваційне», «минуле – сучасне», «композитор – фольклор», «митець – час» в композиторській творчості даного періоду.

Спадкоємність традицій в українському музичному мистецтві 60-70-ті рр. Співіснування творчості митців різних поколінь: «старшого» (С. Людкевич, Б. Лятошинський, Л. Ревуцький, Ю. Мейтус, В. Борисов, Д. Клебанов, К. Данькевич, А. Штогаренко), «середнього» (І. Шамо, В. Кирейко, І. Ковач, А. Кос-Анатольський, Г. та П. Майбороди та ін.) та «молодшого» (В. Бібик, Б. Буєвський, В. Годзяцький, Л. Грабовський, В. Губа, В. Губанов, В. Губаренко, Л. Дичко, Ю. Іщенко, В. Сильвестров, М. Скорик, Є. Станкович)

Розмаїття мистецької спрямованості. Проблема співвідношення «традиційне» – «інноваційне» в українській композиторській творчості. Розвиток усталених, традиційних в українській музиці художніх норм у творчості М. Колесси, Р. Сімовича, В. Кирейка. Загальна скерованість творчості композиторів-«шестидесятників» на образно-тематичне та інтонаційно-стильове оновлення. Український музичний авангард та прояви експерименталізму в творчості В. Сильвестрова, В. Годзяцького, Л. Грабовського, В. Бібіка, В. Губи, В. Губанова, Б. Буєвського. Засвоєння цими мистцями додекафонної, серійної та серіальної техніки письма, алеаторики, сонористики, колажної техніки, прийомів «інструментального театру».

Художньо-філософське осмислення сьогодення з позиції пам'яті культури в її духовних (етнічних, релігійних та національних) витоках. Поширення інтересу до внутрішнього світу. Камернізація та психологізація жанрів симфонії, опери, кантати внаслідок поглиблення ліричної сфери. Інтерпретація епічного і драматичного начал крізь призму ліричного висловлювання. Репрезентація неокласичних, неоромантичних, необарокових і неофольклорних тенденцій та їх стильове поєднання в авторській творчості.

Новації в системі культурного діалогу «композитор – фольклор». «Неофольклорні» мистецькі прояви в творчості Л. Дичко, М. Скорика, Є. Станковича та ін. Неокласичний напрям в українській музиці (М. Скорик, Ю. Іщенко). Актуалізація докласичних форм і жанрів (ремнісценція партити,

хорового концерту, циклу прелюдія і фуга), їх використання в якості стильової моделі, запозичення жанрових позначень частин.

Українська симфонічна музика 60-80-х рр. Образно-змістовне, інтонаційне та драматургічне збагачення жанру симфонії. Засвоєння новітніх композиторських технологій письма. Авторські концепції національного симфонізму в творчості М. Скорика, Є. Станковича, В. Бібіка, Л. Грабовського. Жанрова інтерпретація інструментального концерту.

Провідні стильові тенденції в хоровій сфері. Розвиток кантатно-ораторіальної творчості. Відродження жанру хорового концерту.

Динамізація та семантизація українського музичного театру. Жанрово-тематичне розгалуження оперного жанру: історична, епічна, лірико-фантастична, комічна, психологічна драма, моноопера, опера-балет тощо. Музичний театр В. Губаренка. Провідні етапи оперної творчості композитора. Сюжетно-тематичне оновлення жанру оперети героїчними, історичними, романтичними образами (твори О. Білаша, В. Філіпенка, В. Ілліна).

Провідні тенденції розвитку українського балету. Актуалізація сучасної тематики, героїзація та психологізація балетного жанру. Пошуки нових форм та засобів художнього виразності в цій сфері. Вплив симфонічного, оперного, камерних жанрів та сучасної музичної мови на стилістику балетної творчості, нові хореографічні вирішення. Подальша симфонізація балету. Тенденції камернізації і ліризації (творчість В. Губаренка, В. Кирейка, Є. Станковича).

Поширення ансамблевих форм виконавства та камерних жанрів. Розширення жанрового потенціалу камерно-вокальної творчості. Ознаки циклізації, симфонізації, жанрового синтезу. Збагачення пісенно-романсової лексики інструментальними засобами висловлювання. Концепційне узагальнення вокальних творів та набуття вокальними циклами рис кантатного жанру (твори Л. Дичко, В. Сильвестрова, Ю. Іщенко та ін.).

Розширення впливу естрадних і масових жанрів, рок- та поп культури на масову аудиторію внаслідок поширення засобів радіо- і телекомунікації, концертно-фестивального руху. Професіоналізація пісенно-масової творчості. Створення ВІА. Розквіт авторської пісні.

Тенденції розвитку музичної культури України на межі ХХ – ХХІ ст. Розвиток сучасного українського музичного мистецтва в контексті загальносвітових художніх процесів. Поглиблення інтеграції української музичної культури в європейський та світовий мистецький простір. Художні досягнення вітчизняного музичного мистецтва та його світове визнання.

Постмодернізм як провідна концепція сучасної культури та його віддзеркалення в музиці. Своєрідність звукового еталону епохи. Збереження та переосмислення культурної спадщини в галузі музичного мистецтва. Образно-тематична специфіка та стилістичні пошуки в композиторській сфері, утворення неповторних індивідуально-стильових контекстів.

Поширення тенденції розмежування на академічний, фольклорний, джазовий, естрадний та ін. музично-стильові пласти. Розвиток традицій фестивального і конкурсного руху. Постмодерні музичні акції, проекти, шоу, інсталяції як форми репрезентації художніх тенденцій сучасності.

Моделювання сучасного «обличчя» української музики з усіма особливостями, притаманними її естетичній свідомості у творчості Ю. Алжнева, Г. Гаврилець, Я. Губанова, А. та І. Гайдено, Л. Дичко, А. Загайкевич, В. Зубицького, О. Киви, О. Козаренка, В. Камінського, Л. Колодуба, А. Караманова, І. Карабиця, Ю. Ланюка, І. Небесного, М. Скорика, В. Сильвестрова, В. Степурка, Є. Станковича, В. Рунчака, І. Щербакова, О. Щетинського, О. Яковчука та ін.

Звернення українських митців до культурної пам'яті. Осягнення в композиторській творчості проблем історичного розвитку українського народу. Творчість українських авторів в ракурсі мистецтвознавчих проблем «автор – традиція», «митець – час». Актуалізація духовно-музичної сфери. Літургичні жанри в творчості Л. Дичко, В. Сильвестрова, В. Степурка, В. Камінського та ін

Особливості сучасного буття жанру симфонії та його розвиток у творчості Є. Станковича, Л. Колодуба, В. Губаренка, В. Золотухіна.

Інтенаційно-образна динамізація концертного жанру. Звернення до лірико-філософської, драматичної, трагедійної, споглядальної образності.

Збагачення вокально-симфонічної сфери масштабними за змістом творами О. Козаренка, Л. Дичко, М. Скорика. Фольклорні засади кантатно-ораторіальної творчості В. Зубицького, О. Яковчука.

Розширення драматургічних та художньо-виражальних засобів камерно-інструментальної та камерно-вокальної творчості.

Шляхи розвитку українського музичного театру. Тенденції камернізації та ознаки збагачення української опери концептуальними масштабними творами («Поет» Л. Колодуба, опера-ораторія «Мойсей» М. Скорика). Новітні тенденції в музично-хореографічній сфері та їх віддзеркалення в українському балеті.

Провідні тенденції у виконавстві: зростання виконавських сил, розширення жанрово-стилістичного кола концертного репертуару.

Розвиток музикознавчої думки. Філософсько-естетичні концепції, культурологічний підхід при вивченні музичної спадщини. Активізація джерелознавчих досліджень.

Розділ 2. ТЕОРЕТИЧНЕ МУЗИКОЗНАВСТВО.

Тема 2.1. Поліфонія як тип музичного мислення.

Поліфонія в сучасній системі інформаційних комплексів як важливий компонент музичного становлення, гносеологічна та естетична категорія науки про музику, художній засіб пізнання навколишнього світу. Стилістичні особливості поліфонічного складу музичного мислення в зіставленні з гомофонно-гармонічним складом. Історичний обсяг поліфонічних стилів.

Різновиди поліфонії та їх специфіка. Контрапункт. Різновиди контрапунктів як способи логічного поєднання відносно самостійних голосів. Характеристика простого та складного різновидів контрапункту. Специфіка рухомого та оберненого видів складного контрапункту.

Виразово-технічні можливості імітації в системі поліфонічного мислення. Види імітації. Особливості простої та канонічної імітації. Канони I та II родів.

Історичні етапи розвитку поліфонії. Інтенаційні джерела ранньої поліфонічної

музики. Походження християнського хоралу. Визначення мелодій як приналежності до одного з восьми грецьких ладів, обумовлювання латинським літургичним текстом принципів їхнього використання. Розгляд напрямів поширення таких мелодій у різноманітних регіонах всієї Європі, прийомів їх розвитку за допомогою різноманітних ліній-підголосків. Діяльність папи Григорія (у плині VI ст.) в галузі систематизації старовинних мелодій згідно з ритуалами римської християнської церкви, що привело до закріплення за цією музикою назви григоріанського хоралу.

Особливості раннього етапу становлення поліфонічної думки в добу Середньовіччя.

Експерименти середньовічних церковних музичних теоретиків та практиків IX–XI ст. з ідеєю співу двох мелодических ліній одночасно (подвоєння у кварту, квінту або октаву), отримання в такий спосіб музики первісного органуму. Становлення методики співу органальної пісенної мелодії на довго затриманих нотах, що називався тенор (від латинського *tenere* — тримати). Поліфонічна школа Notre Dame de Paris (XII–XIII ст.) як символ періоду *Ars Antiqua* (Старе мистецтво). Творча діяльність найвідоміших композиторів цього періоду — Леоніна (Leonin), який складав органум для двох голосів, і його послідовника Перотіна (Pérotin), органуми якого містили три і навіть чотири голоси.

Розвиток багатоголосної музики у періоди *Ars Nova* (Нове мистецтво) та Ренесансу в різних європейських композиторських та виконавських школах, їх осмислення в спеціальних теоретичних трактатах.

Строгий стиль як художньо-історичне поняття. Образно-емоційні, інтонаційні та метро-ритмічні характеристики поліфонічної музики строгого стилю в контексті європейської музичної культури XV–XVI ст. — доби Відродження. Характеристика закономірностей мелодії строгого стилю, її спорідненість з григоріанським хоралом. Структура, інтонаційно-ладові та метроритмічні особливості мелодії. Поліфонічні жанри означеного історичного періоду та їх властивості.

Мистецькі доробки видатних майстрів строгого стилю — музикантів Ренесансу: Ж. Дебре, О. Лассо, Палестрини та ін. Творчість композиторів як узагальнення естетичних та історико-стилістичних тенденцій музичного мистецтва періодів Середньовіччя та Відродження.

Поліфонія вільного стилю в художньо-історичному контексті доби бароко. Основні принципи та мовні характеристики поліфонії вільного стилю. Мажоро-мінорна ладова основа поліфонії вільного стилю. Співвідношення теми і мелодії в поліфонічній музиці вільного стилю.

Поліфонічні форми і жанри барокої доби, циклічний принцип чергування поліфонічних п'єс у цілісному творі. Фуга як вища форма поліфонічної музики. Різновиди фуги. Основні структурно-композиційні елементи фуги (експозиція, розвиваючий розділ, реприза) та їх вплив на принципи формотворення європейської музики епохи бароко. Характеристика тем фуги та її основні структурні різновиди. Тональний план фуги: тоніко-домінантові та тоніко-субдомінантові співвідношення теми у різних функціональних розділах твору. Типи відповідей у фузі: реальна та тональна. Принципи тонального та

тематичного розвитку матеріалу експозиції.

Особливості поліфонічного письма основних представників вільного стилю доби бароко. Творчість І. С. Баха як кульмінація поліфонії вільного стилю.

Ознаки поліфонічного письма в музиці др. пол. XIII – XIX ст.

Роль поліфонії в музиці XX – поч. XXI ст. Індивідуальні та національні стильові ознаки поліфонічних шкіл. Оновлення поліфонічних принципів та віртуозної витонченості поліфонічного письма старовинних майстрів в музиці А. Веберна. Поліфонія в системі мислення П. Хіндеміта, О. Мессіана, А. Шенберга, І. Стравінського, Д. Лігеті та ін. Тенденції сумісництва діатонічних та хроматичних систем ладу і тональності (політональність, атональність) та заємодія різних ритмічних структур у сучасному багатоголосі (поліритмія, поліметрія). Поліфонія пластів та мікрополіфонія як характерні ознаки сучасної поліфонії. Форми використання сучасними композиторами принципів і прийомів музики середніх віків, Відродження, епохи бароко в новітніх трансформаціях процесу поліфонічного мислення.

Репрезентація поліфонічних принципів в українській музиці XX – поч. XXI ст. (творчість М. Леонтовича, Б. Лятошинського, Є. Станковича, В. Бібіка, В. Сильвестрова, Л. Дичко та ін.)

Тема 2.2. Гармонія як галузь музичної науки та практики

Історія вчень з гармонії. Історична еволюція поняття гармонії. Художньо-конструктивні функції гармонії в музичному цілому.

Обґрунтування мажору та мінору в трактатах доби Відродження (Дж. Царліно). Осмислення гармонічної функціональності у «Трактаті про гармонію» Ж.-Ф. Рамо. Поняття «функція» та принцип функціональної спорідненості тональностей у системі Х. Рімана. Аналіз романтичної гармонії в аспектах мелодичних стимулів гармонії, співвідношення функціональності та колориту, розширеної трактовки тональності у дослідженні Е. Курта. Внесок українських науковців до вчення про гармонію.

Засади функціональної теорії. Специфіка ладотонального мислення європейської традиції. Лад: історичне трактування понять. Систематика ладів. Поняття ладового тяжіння. Консонанс і дисонанс. Співзвуччя як специфічний фактор гармонії; основні види співзвуч. Основні гармонічні функції. Основні та побічні ступені мажору та мінору та специфіка їх використання у класико-романтичну добу. Реалізація функціональної логіки на рівні зворотів: автентичний, плагальний та повний гармонічні звороти. Голосоведіння. Фактурні функції голосів.

Прості та складні ладові системи, їх класифікація. Типи інтервально-ладових систем (пентатоніка, діатоніка, хроматіка, мікрохроматіка та ін.) Історичний розвиток ладового мислення в європейській музичній культурі. Теорія музичного ладу в античну добу. Пентатонні та семиступеневі ладові структури. Кристалізація мажору та мінору та їх різновиди. Цілотоновий лад та його семантичні властивості. Двічі гармонічні лади та їх виразові можливості. Іменні лади. Проблеми ладу та тональності у вітчизняній теорії гармонії.

Розвиток гармонічних засобів у ХІХ ст. Еволюція дисонансу в історичній перспективі (септакорди та нонакорди). Актуалізація народно-ладової гармонії у професійній творчості композиторів доби романтизму. Різноспрямовані тенденції в гармонічній мові ХХ ст. Хроматизація як засіб посилення експресії в західноєвропейській композиторській творчості пізнього романтичного періоду (Ф. Ліст, Р. Штраус, Р. Вагнер). Збагачення гармонічної мови шляхом використання колористичних та звукозображувальних прийомів в музиці ХІХ-ХХ ст.

Процеси хроматизації у гармонії. Типи співвідношення тональностей. Поняття «тональне відхилення» та «модуляція». Системи тональної спорідненості. Різновиди модуляцій. Секвенції діатонічні, хроматичні та модулюючі. Енгармонізм. Розширена тональність в творчості композиторів-романтиків.

Альтерація: виникнення, різновиди, напрями розвитку. Хроматизм і альтерація: співвідношення понять. Ладова альтерація як різновид хроматизму, що пов'язаний із загостренням тяжіння неустойів у звуки тонічного акорду та зміцненням тонального центру. Мелодичне напівтонове заповнення діатонічних тонів як джерело ладової альтерації. Подвійна домінанта: основні акорди, функція, умови застосування. Альтерація акордів домінантової групи. Сфера застосування альтерованих домінант. Альтерація акордів субдомінантової групи. Неаполітанський секстакорд. Утворення “несправжніх” домінант як чинник процесу руйнації жорсткого зв'язку між структурою акорду та його функцією. Альтераційне ослаблення функціональної активності субдомінанти, можливість трактування альтерованих субдомінант як подвійних домінант. Акорди альтерованої субдомінанти в каденції та за її межами. Норми голосоведіння при готуванні та розв'язанні альтерованих акордів, перечення. Дезальтерація як прояв емансипації альтерованих співзвуч.

Гармонічні структури та їх еволюція. Поняття «акорд». Класифікація акордів. Історична еволюція категорії акорду. Неакордові звуки: загальна характеристика. Різновиди неакордових звуків, їх специфіка. Мелодична фігурація. Поняття акорду в музично-теоретичній літературі ХХ століття (акорди нетерцієвої будови, поліладові нашарування, сонорні комплекси).

Стильовий аспект гармонії. Гармонія як характеристика стилю епохи: особливості гармонії віденських класиків, гармонія раннього та пізнього романтизму. Гармонія як прояв національної самобутності: роль національних шкіл романтичної доби у збагаченні гармонічних засобів фольклорними елементами. Авторська стилістична характерність гармонічних засобів: «тристанів акорд», «прометеїв акорд», «шопенівська домінанта», «прокоф'ївська домінанта».

Гармонія у взаємодії з формотворчими аспектами. Період, його будова. Різновиди каденцій та кадансових зворотів. Кадансовий квартсекстакорд як поліфункціональне гармонічне утворення. Фактурне втілення експозиційних і кадансових гармонічних засобів. Прийоми структурно-гармонічного розмикання періоду. Роль гармонічних факторів у драматургії та формі музичних творів. Органні пункти, гармонічне варіювання, тональні відхилення, модуляційні плани.

Мажоро-мінорні системи: історичні, логічні та естетичні передумови формування, специфіка будови. Типи мажоро-мінорних систем: однойменний, паралельний, повний, однотерцієвий мажоро-мінор. Взаємопроникнення мажору і мінору в класичній гармонії.

Одновисотні зіставлення, терцієві інтонації, інтонаційно-слухові ефекти мажоро-мінору, пов'язані з висотною та ладовою варіативністю. Іменні гармонії мажоро-мінору. Малотерцієві та більшотерцієві “кола”.

Тема 2.3. Музичний твір як об'єкт музикознавчого аналізу.

Музичне мистецтво як проблема музикознавства. Специфіка музики як виду мистецтва. Зміст та форма в музиці. Універсальна мова музики. Музична мова як система виражальних засобів.

Музичний твір як цілісне художнє явище та об'єкт музично-теоретичного аналізу. Музичний твір як системна єдність, «ієрархічно організована семіотична структура» (Ю. Лотман). Три структурні рівні музичного твору: рівень елементів музичної мови; рівень їх зв'язків; рівень цілісності, що охоплює художню концепцію твору. Музична інтерпретація як системний метод пізнання структурних рівнів музичного твору.

Музичний твір як самостійний музично-інтонаційний феномен. Інтонаційна природа музики та специфіка музичного мислення. Визначення понять «інтонація», «інтонаційність», «музичне інтонування». Інтонаційна концепція музики за Б. Асаф'євим. Типи інтонації. Співвідношення інтонації та інтонування, їх взаємодія у музичному мисленні.

Музична архітектоніка та її різновиди. Функції та художній смисл засобів музичної виразності як факторів художньої цілісності твору (мелодика, метроритм, гармонія, поліфонія, фактура, динаміка).

Композиція і драматургія в музиці. Музична композиція як принцип і як даність. Конструктивна і процесуальна основа музичної форми. Основні принципи формотворення в музиці. Музичний синтаксис, фактура і темпоритм (як «образ музичного руху»). Смысловий потенціал музичної драматургії. Родова диференціація та класифікація видів музичної драматургії (одноеlementна, двоелементна, трьохелементна, багатоеlementна). Типи драматургічних ліній розгорнення. Проблема пізнання внутрішньої логіки музичної композиції та «смыслових точок» драматургії. Сюжетність як принцип музичної драматургії.

Тема і тематизм в музиці. Тема як звукова матеріалізація художнього образу. Основні характеристики музичної теми. Конструктивна і процесуальна основа музичної теми. Мелодія як провідний художній засіб у музиці XVII-XIX ст.

Жанрово-стильові аспекти теорії музичних форм. Види класифікацій музичних жанрів. Характеристика основних жанрів. Жанрові механізми музичної творчості.

Типологія музичних форм. Критерії типології музичних форм. Основні засоби музичного розвитку і формоутворення, їх виражальна і конструктивна роль. Типи викладу музичного матеріалу, їх характеристика.

Визначення періоду та його місця у музичному творі. Межі періоду, його класифікація. Подвійно-повторений та складний періоди, їх відокремлення.

Процеси розвитку у періоді, види кульмінацій. Особливості будови періоду у вокально-хоровій та танцювальній музиці.

Одночастинна композиція: загальна характеристика. Прості форми (основні різновиди). Проста двочастинна форма: особливості, жанрова генеза, функції. Проста двочастинна структура як основа куплетної форми.

Проста тричастинна форма: особливості, характеристика взаємодії частин. Різновиди тричастинної форми. Репризна та безрепризна типи тричастинних побудов. Види репризи: статична, варійована, динамічна. Три-п'ятичастинна та подвійна тричастинна музичні форми.

Складна двочастинна та складна тричастинна форми. Особливості побудови складних форм в інструментальній та вокально-хоровій музиці. Формоутворююча роль контрасту у складних формах. Проміжні форми між простою і складною тричастинними формами. Складна тричастинна форма з тріо та складна тричастинна форма з епізодом.

Варіантність та варіаційність в музиці – методологічні основи. Дефініція понять: варіювання, варіантність та варіаційність. Варіантність як принцип тематичного розвитку, тип композиції та техніка організації звукового матеріалу. Варіантний метод художнього моделювання авторського світосприйняття в конкретному музичному творі. Специфіка варіантної форми Основні рівні прояву варіантності в сучасній музиці.

Варіаційність як принцип розвитку та як музична форма. Історичні різновиди варіаційної форми: старовинні варіації на остинатний бас (пасакалія, чакона), строгі (класичні) та вільні взірці варіацій. Засоби варіювання у строгих та вільних варіаціях. Варіації на остинатну мелодію. Подвійні варіації. Особливості розвитку варіаційної форми в музиці ХХ – ХХІ ст.

Рондо: жанрова генеза, структурно-функціональні особливості, історичні трансформації. Формоутворююча роль контрасту в рондо. Різновиди форми: старовинне (куплетне) рондо, класичне рондо (рондо віденських класиків), рондо у творчості романтиків, рондо у творчості сучасних композиторів. Симфонізація форми рондо. Рондо-соната. Принципи рондальності в сучасній музиці.

Сонатність як принцип розвитку і сонатна форма. Структурні особливості сонатної форми, основні засоби тематичного розвитку, закономірності побудови тонального плану. Історична еволюція сонатної форми: старосонатна форма; класична сонатна форма (Й. Гайдн, В.А. Моцарт, Л. ван Бетховен); модифікації сонатної форми в творчості композиторів ХІХ ст. Трансформаційні тенденції у розвитку сонатної форми в ХХ ст.

Циклічні форми в музиці. Старовинна танцювальна сюїта, сучасна сюїта. Сонатно-симфонічний цикл. Принципи циклізації у кантатно-ораторіальних жанрах. Музичні форми балетного спектаклю. Вільні форми системного та несистемного типу, їх характеристика. Засоби об'єднання різних частин вільних та змішаних форм у єдине ціле.

Проблеми формотворення в музиці ХХ-ХХІ ст.

Тема 2.4. Музична естетика: теоретичні засади та етапи розвитку

Музична естетика як наука. Предмет і мета музичної естетики.

Принципи диференціації та систематизації мистецтв. Музика в системі мистецтв. Музика як вид мистецтва. Історичні класифікації видів мистецтва. Визначення специфіки музики і її ролі в ієрархії мистецтв у різні історичні епохи.

Музика та її класифікація. Основні принципи типологічної диференціації видів музики. Античні та середньовічні класифікації видів музики. Вокальна та інструментальна музика. Епос, лірика та драма в музиці. Взаємодія етосу, пафосу та логосу в музиці.

Основні музично-філософські та музично-естетичні категорії.

Жанр як категорія мистецтва. Поняття жанру в музиці. Інтонаційно-генетичні основи жанру. Соціально-комунікативні функції музичного жанру. Специфіка інтерпретації жанру в композиторській та виконавській творчості. «Жанрова драматургія» (В. Москаленко), жанровий стиль та музично-виконавський задум. Жанрова модель як форма віддзеркалення художньої картини світу. Жанрово-стильова специфіка музичного твору як важлива детермінанта його семантики та стилістики. Принципи сучасної класифікації музичних жанрів.

Музична мова як система. Визначення понять «музична мова» та «мовлення», їх різниця. Смысловий потенціал музичної мови у визначенні творчого методу, стилю, напрямку, школи тощо. Стиль в музиці як єдність організованих елементів музичної мови.

Проблеми семантики в музиці. Жанрова і філософсько-алегорична семантика музичної мови та її історичне сприйняття. Емоційна, характеристична та логічна функції музичної інформації.

Музичний стиль як категорія мистецтва. Дефініції музичного стилю (історичний, національний, індивідуальний, композиторський, виконавський тощо). Механізми стильового музичного мислення. Стиль та стилістика.

Категорія прекрасного в музиці та питання художньої цінності. Специфіка визначення прекрасного в музичній естетиці різних епох та стилів. Аксіологічна проблематика в музичній естетиці XIX-XXI ст. Категорія потворного в музичній естетиці XVII-XXI ст. та її історична трансформація. Категорії піднесеного та героїчного в музичній естетиці. Категорії трагічного, комічного і драматичного в музичній естетиці.

Категорії змісту та форми в музиці та їх історична взаємодія. Протистояння емоціоналістських та формалістичних концепцій в музично-естетичній думці XX-XXI ст. (психологічна герменевтика та структуральний аналіз).

Категорії простору та часу в музичній філософії та естетиці. Типи музичного простору. Типи музичного часу.

Музика в системі культури. Музика як перехрестя різноманітних аспектів духовної діяльності людства (мистецтво – наука – мораль – філософія – релігія). Соціальна роль музики. Комунікативні функції музики у суспільстві. Музика як засіб міжособистісного спілкування. Проблеми музичного сприйняття та духовна культура особистості. Музика та етос.

Основні тенденції розвитку сучасного музичного мистецтва та музичної естетики. Музика в системі культури нашої доби.

Головні історичні етапи та основні напрями розвитку музичної естетики. Загальна типологічна характеристика основних музично-естетичних концепцій. Етико-космологічні концепції музики та їх історичний розвиток. Числові концепції в музичній естетиці. Антропологічні та історіологічні музично-естетичні концепції. Аксиологічні та формалістичні типи музично-естетичних концепцій. Місце музичної естетики у системі науки, мистецтва та культури.

Музична естетика країн Стародавнього Сходу. Музична естетика Стародавнього Єгипту, Вавілонії та Палестини. Музична естетика Стародавнього Китаю та Стародавньої Індії. Магічні уявлення про музику та її роль у системі світобудування. Космологічні та символічні засади давньосхідної музичної естетики. Етична роль музики у житті давньосхідних цивілізацій. Соціальні та медико-суггестивні концепції музики (Конфуцій). Спільні та особливі риси в музичній естетиці східних культур.

Музична естетика античності. Характеристика музичної естетики Стародавньої Греції та Стародавнього Риму. Місце музики в античній ієрархії цінностей. Космологічні та етичні засади античної музичної естетики. Вчення про число у музиці. Концепція музичного етосу та лікування шляхом музики. Основні засади системи мусічного виховання. Музично-естетичні погляди Піфагора, Арістоксена, Платона, Аристотеля. Музична теорія та музична естетика античності як основа європейської теорії музики.

Музична естетика Середньовіччя. Місце музичної естетики у системі західноєвропейської середньовічної думки. Загальна характеристика музичної естетики Середньовіччя та її основних тенденцій. Розвиток античних етико-космологічних і числових концепцій музики у середньовічній музичній естетиці та її алегоричний характер. Музика як математична наука. Числова символіка в музиці. Вчення про морально-катартичне значення музики. Теолого-схоластична специфіка музичної естетики Середньовіччя. Музично-естетичні погляди отців церкви (Августин) та видатних теоретиків Середньовіччя (Боецій, Гвідо Аретинський).

Музична естетика доби Відродження. Місце музики в загальній системі наук та мистецтв доби Ренесансу. Гуманістичні музично-естетичні ідеали Відродження та специфіка музичної думки епохи. Народження опери як художнє узагальнення естетичних ідей щодо відродження музичної культури античності. Загальна характеристика музичної естетики Ренесансу. Розвиток музично-естетичної думки Нового часу (Г. Глареан, Царліно та ін.). Антропоцентризм Ренесансу та проблема ролі митця у мистецтві.

Універсалізм музичної естетики Ренесансу та проблеми формування національних музичних стилів у країнах Європи. Етична спрямованість музично-естетичної думки Північного Ренесансу та Реформації (Еразм Роттердамський, М. Лютер).

Музична естетика XVII – 1-ої половини XVIII ст. Розвиток етико-космологічних і числових концепцій музики у музичній філософії та естетиці XVII ст. (Р. Декарт, М. Мерсенн, Й. Кеплер). Теорія афектів як відбиток античного вчення про музичний етос (А. Кірхер) та її роль в музичному мистецтві XVII-XVIII ст.

Формування антропологічного типу музично-естетичних концепцій у західноєвропейській музичній думці XVII-XVIII ст.

Музична естетика XVII-XVIII ст. та проблема стилів в мистецтві. Особливості взаємодії художніх напрямів і стилів в європейській музиці XVII – 1-ої половини XVIII ст. Порівняльна характеристика музичної естетики бароко та класицизму.

Музична естетика 2-ої половини XVIII ст. Особливості музичної естетики доби Просвітництва. Музична естетика просвітницького класицизму та принципи музичного наслідування природі (Ж.-Ж. Руссо). Взаємодія концепцій наслідування та виражальності в музичній естетиці та мистецтві XVIII ст.

Музична естетика віденського класицизму та її основні особливості. Універсалізм музичного ідеалу віденського класицизму. Основні категорії музичної естетики віденського класицизму. Становлення симфонізму як діалектичного методу філософського мислення в музиці.

Розвиток музично-естетичної думки XIX ст. та формування естетики музичного романтизму. Літературно-філософські витоки музичного романтизму. Місце музики в романтичній системі мистецтв: філософізація музики та музикалізація філософії, романтичний синтез мистецтв. Історіологічні концепції музики (Ф. Гегель, Е.Т.А. Гофман та ін.).

Проблеми онтології та гносеології музики у романтичній естетиці. Специфіка романтичної музичної естетики, її головні принципи та основні тенденції розвитку. Естетика почуття в музично-філософській думці і творчій практиці романтиків та питання взаємодії виражального і зображального принципів в музиці. Проблема музичного змісту та форми художнього твору.

Найважливіші етапи становлення музичної естетики доби романтизму (Ф. Гегель, Ф. Шлегель, Ф. Шеллінг, Е.Т.А. Гофман, Р. Шуман, Р. Вагнер, Ф. Лист, Ф. Ніцше, А. Шопенгауер).

Музична естетика межі XIX – XX ст. та криза романтичної музичної думки. Основні тенденції та напрями музичної естетики кінця XIX – початку XX ст. (імпресіонізм, символізм, експресіонізм, неокласицизм, натуралізм, неофольклоризм, урбанізм тощо).

Музична естетика імпресіонізму та символізму (К. Дебюсі). Музична естетика експресіонізму. А. Шенберг та його художньо-філософські погляди. Музична естетика неокласицизму (музично-філософські принципи П. Хіндеміта, І. Стравінського). Музична естетика неофольклоризму та варваризму (І. Стравінський, Б. Барток та ін.). Естетика музичного натуралізму та веризму. Музична естетика джазу та мюзик-холу.

Основні особливості музичної естетики XX – початку XXI ст., найважливіші тенденції її розвитку та етапи становлення. Головні принципи музичної думки XX – початку XXI ст. Філософські засади музичної естетики XX – початку XXI ст.

Розділ 3. ІСТОРІЯ ТА ТЕОРІЯ МУЗИЧНОГО ВИКОНАВСТВА

Тема 3.1. Текстологічно-стильові аспекти музичного виконавства.

Становлення історії і теорії музичного виконавства як самостійної галузі музичної науки. Проблеми стилю та текстології в сучасній музичній науці та

практиці. Історизм музичного мислення як ознака сучасного музичного виконавства. Музична текстологія та історично-стильова реконструкція в сучасному музично-виконавському процесі. Специфіка історичної реконструкції композиторських і виконавських стилів минулого в музичному мистецтві ХХ–ХХІ ст. Проблеми взаємодії об'єктивного і суб'єктивного чинників в музичному виконавстві ХХ–ХХІ ст. Музична текстологія та її роль в сучасній музичній науці та практиці. Категорії музичного тексту та стилю та їх значення для сучасного музичного виконавства.

Текст музичного твору. Імпровізація та її роль в історії музичного мистецтва. Взаємодія імпровізації та фіксованого нотного тексту в історії музичного мистецтва. Історичне становлення та еволюція музичної нотації.

Музичний твір як історичний феномен: генеза, соціокультурні та художньо-естетичні передумови формування та розвитку. Текст, контекст та підтекст музичного твору. Нотний запис як «текст-код» твору. Текст як основа музичного інтерпретування.

Поняття редакції в музичному мистецтві. Види редакцій (уртекстові, виконавські, композиторські, педагогічні) та їх специфіка. Віддзеркалення в редакціях історично-стильових особливостей композиторської, музично-теоретичної та музично-виконавської думки конкретної доби.

Основні музично-виконавські засоби художньої виразності та їх історична еволюція. Соціокультурні, художньо-естетичні та органологічні передумови формування та історичної еволюції комплексу музично-виконавських засобів художньої виразності.

Специфіка музичного інструментарію ХVІІ–ХХ ст. та її вплив на композиторську та виконавську творчість.

Особливості музичної архітекtonіки та форми. Особливості відтворення музичної архітекtonіки у виконавській реконструкції творів доби бароко. Специфіка музичної архітекtonіки та форми в творах віденських класиків та особливості її виконавського відтворення. Специфіка трактування музичної форми та її виконавського втілення в мистецтві романтиків. Проблеми композиторського та виконавського переосмислення принципів музичної архітекtonіки та форми в мистецтві ХХ – ХХІ ст.

Поняття темпу та його історична еволюція в музиці ХVІІ–ХХІ ст. (бароко, класицизм, романтизм, сучасність). Специфіка осягнення взаємодії часу та темпу в музиці. Темп та метроритм. Історичні особливості трактування музичного часу та темпу. Форми практичного визначення музичного темпу в мистецькій практиці бароко та класицизму. Закономірності трактування темпу та музичної форми в музиці віденських класиків. Характерні особливості трактування темпоритму та агогіки в музиці романтиків. Проблеми музичного часу та темпу в композиторській і виконавській практиці ХХ–ХХІ ст.

Музична динаміка: поняття, історичні особливості виконавського трактування (бароко, класицизм, романтизм, сучасність). Загальні принципи відтворення музичної динаміки в творах барокового часу. Особливості динаміки в музиці віденських класиків в контексті зміни загальноестетичних та творчих парадигм в мистецтві ХVІІІ ст. Особливості трактування динаміки в музиці романтиків як

втілення філософсько-естетичних ідей романтизму. Сучасні виконавські підходи до художнього відтворення музичної динаміки в композиторських творах ХХ–ХХІ ст.

Музична артикуляція: визначення поняття, специфіка та основні принципи. Артикуляція в музиці барокового часу та її історичні особливості. Особливості артикуляції в музиці віденських класиків. Артикуляція та фразування: диференціація понять, особливості історичної взаємодії. Особливості артикуляції та фразування в музиці романтиків. Різновиди сучасного артикуляційного комплексу в музиці ХХ–ХХІ ст.

Музична орнаментика та її історичне значення. Основні види мелізмів та історичні особливості їх виконавського розшифрування. Загальноестетичні, органологічні та художньо-стильові детермінанти розквіту орнаментики в музиці ХVІІ–ХVІІІ ст. Загальні принципи розшифрування мелізматика в музиці бароко та віденського класицизму. Естетичні особливості трактування мелізмів композиторами-романтиками; проблеми їх виконавського втілення.

Тема 3.2. Музична інтерпретація у виконавській творчості.

Музична інтерпретація в системі сучасного музикознавства: генезис та етапи розвитку. Проблемне коло питань сучасної музичної інтерпретації та основні напрямки. Визначення понять «музична інтерпретація», «музичне інтерпретування», «інтерпретаційна версія музичного твору». Порівняльний аналіз термінів «інтерпретація» та «герменевтика».

Об'єкти музичної інтерпретації. Суб'єкти музичної інтерпретації: слухачі, музиканти-виконавці, музикознавці (історики, теоретики, музичні критики), викладачі, композитори.

Різновиди музичної інтерпретації у сучасній науковій літературі за способом і характером інтерпретування: наукова, художня, буденна. Класифікація музичної інтерпретації за характером кінцевого результату інтерпретування – інтерпретаційною версією: слухацька, редакційна, виконавська, композиторська, музикознавча. Взаємодія різновидів музичної інтерпретації та їх прояв у практичній діяльності музиканта.

Музичне мислення. Визначення поняття «музичне мислення». Музична інтерпретація як активний процес мислення та пізнання музичного твору. Інтерпретація музичного твору як мислення музично-образними уявленнями. Музично-інтонаційний тезаурус як усталений комплекс слухових уявлень, сформований в процесі музичного сприйняття. Особистісний та колективний тезауруси. Поняття внутрішньо-слухового «музично-інтонаційного еталону» (В. Москаленко). Взаємодія різних типів еталонних слухових уявлень в процесі музичного мислення. Поняття «індивідуальний музичний стиль» як відображення специфіки музичного мислення суб'єктів інтерпретації.

Виконавська інтерпретація та індивідуальний стиль інтерпретатора. Творча індивідуальність виконавця та інтерпретаторський стиль як тип музичного висловлювання. Проблема наслідування та новаторства у виконавському мистецтві: приналежність до певної епохи, національної культури, традиції, виконавської школи.

Музичний твір як феномен художньої цілісності. Проблема розуміння в контексті музичної інтерпретації. Художня ідея як важливий фактор композиції та драматургії твору. Визначення понять «музичний задум» та «музична ідея». Різновиди музичної ідеї: композиційна, семантична, драматургічна. Музичний задум як початковий етап розуміння художньої концепції твору. Композиторська концепція твору, що зашифрована у нотному тексті. Пізнання композиційної ідеї музичного твору: тип драматургії, структурні взаємозв'язки між частинами форми, кульмінаційні зони, образно-драматургічні лінії, жанрово-стильові ознаки тощо. Виконавська концепція як втілення композиторського задуму крізь призму особистості інтерпретатора-виконавця. Пізнавальні можливості музикознавчої інтерпретації: від композиторського тексту до виконавської драматургії.

Основні рівні існування музичного твору: нотний текст, уявлення звучання твору, саме музичне звучання.

Музична пам'ять як засіб фіксації «програми» твору. Специфіка «живого виконання» та механічного запису музичного тексту.

Редакція як форма музичної інтерпретації.

Музичний твір як об'єкт виконавської інтерпретації. Взаємодія виконавця-інтерпретатора з композиторським текстом. Виконавський текст. Різновиди трактування виконавцем авторського нотного запису: точне прочитання, прочитання з редакційним змінюванням смислових деталей, прочитання-транскрипції.

Виконавська концепція музичного твору. Визначення поняття «виконавська інтерпретація». Суб'єктивні та об'єктивні фактори виконавської інтерпретації. Виконавська інтерпретація як активний процес мислення і пізнання музичного твору.

Специфіка виконавського аналізу як виду дослідження музичного твору, спрямованого на створення виконавської інтерпретації. Теоретико-методологічні засади виконавського аналізу музичного твору та його пріоритетні напрями (стильовий, жанровий, фактурний, емоційно-драматургічний).

Музично-виконавські стилі. Стильовий архетип у виконавській творчості. Основні виконавські підходи та музично-виконавські стилі інтерпретування: романтичний, академічний, автентичний. Індивідуальний стиль виконавця-інтерпретатора. Музичний твір як відображення єдності композиторського стилю та індивідуального стилю виконавця-інтерпретатора. Функції виконавця-інтерпретатора в структурі художньої комунікації «композитор – слухач-реципієнт». Параметри аналізу індивідуально-виконавського стилю інтерпретатора: художній смак виконавця, широта його музичного і культурного кругозору; аналіз виконавської манери, стилю виконання (вибір виконавських засобів виразності та прийомів); адекватність виконавської версії до авторського задуму.

Порівняльний аналіз різних інтерпретаційних версій твору. Алгоритм порівняльного аналізу: від композиторського тексту (музичного твору як об'єкту інтерпретації) до виконавської драматургії (виконавський текст, що ґрунтується на індивідуальному стилі). Оцінка художньої оригінальності, естетичної самодостатності виконавської інтерпретації.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Адорно Т. Теорія естетики : пер. з нім. К. : Основа, 2002. 518 с.
2. Алексеев О. З історії фортепіанної педагогіки [Керівництво з гри на клавішно-струнних інструментах (від епохи Відродження до середини ХІХ століття)]: Хрестоматія. К.: Музична Україна, 1974. 165 с.
3. Андросова Д. Мінімалізм в музиці: напрямок і принцип мислення: автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства : 17.00.03. – музичне мистецтво; Нац. муз. акад. України. К.: НМАУ, 2005, 20 с.
4. Антонюк В. Г. Вокальна педагогіка (сольний спів): Підручник. К. : ЗАТ «Віпол», 2007. 174 с.
5. Бадура-Скода Є. та П. Інтерпретація Моцарта. Як виконувати його фортепіанні твори + CD. М.: Музика, 2011. 463 с.
6. Балакірова С. Естетика музичного постмодернізму (на матеріалі творчості К. Штокгаузена та М. Кагеля): автореф. дис. ... канд. філософ. наук: 09.00.08 «Естетика»; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. К., 2002. 19 с.
7. Бенч-Шокало О.Г. Український хоровий спів : Актуалізація звичаєвої традиції. Київ: Ред. журн. Укр. Світ, 2002. 440 с.
8. Берегова О. Музика ХХ — ХХІ століть. Східна Європа та українське зарубіжжя. Ч. 1: Підручник. Київ : НМАУ ім. П.І. Чайковського, 2012. 294 с.
9. Богданов В. Історія духового музичного мистецтва України (від найдавніших часів до поч. ХХ ст.). Харків : ХДУМ, 2007. 350 с.
10. Бондаренко А. До проблеми термінології у класифікації популярної музики за жанрами, стилями та напрямками // Мистецтвознавчі записки. 2011. № 19. С. 70–77.
11. Верещагіна О. Є., Холодкова Л. П. Історія української музики ХХ століття : навч. посібник для студ. муз. спец. вузів. К. : Освіта України, 2008. 164 с.
12. Герасимова-Персидська Н. Хоровий концерт на Україні в ХVІІ—ХVІІІ ст. К.: Муз. Україна, 1978. 182 с.
13. Гребенюк Н. Є. Вокально-виконавська творчість: психолого-педагогічний та мистецтвознавчий аспекти : монографія. Київ : Нац. муз. акад. України ім. П. І. Чайковського, 1999. 269 с.
14. Грібіненко Ю. Музична полістилістика у світлі теорії інтертекстуальності : автореф. дис. ... канд. мистецтвозн. 17.00.03 / Одеська державна музична академія ім. А.В. Нежданової. Одеса, 2006. 19 с.
15. Грица С. Фольклор у просторі та часі. Тернополь, 2000. 228 с.
16. Дашевська Е. Про деякі аспекти поняття «музичний текст». Слово, інтонація, музичний твір. Науковий вісник. Київ : НМАУ ім. Чайковського, КДВМУ ім. Глієра, 2003. Вип.27. 218 с.
17. Дерев'янченко О. Неофольклоризм у музичному мистецтві: статистика та динаміка розвитку в першій половині ХХ ст. : автореф. дис. ... канд. мистецтвозн. Київ : 2005. 19 с.
18. Дикий Ю. Інтерпретація клавірних творів Й.С.Баха. Питання педагогіки та виконавства. К.: Музична Україна, 1981.

19. Дмитренко М. Українська фольклористика другої половини ХІХ століття: Школи, постаті, проблеми. Київ : Вид-во «Сталь», 2004. 384 с.
20. Дрожжина Н. В. Вокальне виконавство в системі музичного мистецтва естради : автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства : спец. 17.00.03 «Музичне мистецтво» / Харків. держ ун-т ім. І. П. Котляревського. Харків, 2008. 16 с.
21. Друскін Я. Про риторичні прийоми в музиці Й.С. Баха. Київ: Музична Україна, 1972. 109 с.
22. Дубінін І. Гармонія. Ч.1. К.: Музична Україна, 1981. 136 с.
23. Екман М.С., Бурман К.І. Особливості виконання орнаментики у клавірній творчості Й. С. Баха. *Young Scientist*. № 1 (65). January, 2019. С. 341-344.
24. Жанр музичний // Українська музична енциклопедія, Т.2 — Ін-т мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України. 2008. С. 69-72
25. Зінкевич О., Чекан Ю. Музична критика: теорія та методика : навч. посіб. Чернівці : Книги – ХХІ, 2007. 424 с.
26. Зинькевич О. Український музичний авангард: загальна панорама // *Культура. Сучасність*, 2009. № 2. К., 2009. С. 100–105.
27. Іваницький А. Українська народна музична творчість. К.: Муз. Україна, 1999. 222 с.
28. Іванніков Т. Гітарне мистецтво в аспекті феноменології творчості: досвід конституювання // *Міжнар. вісник: культурологія, філологія, музикознавство*. К.: Міленіум, 2016. Вип. II (7). С. 146 – 154.
29. Історія української музики. В 6 тт.: наук. видання / АН УРСР. Ін-т мист-ва, фолькл та етногр. Ім.. М.Т. Рильського; Ред. кол. М.М. Гордійчук (голова), О.Г. Костюк, Т.П. Булат та ін. Київ: Наук. думка, 1989–2004. ТТ. 1–5.: Т.1 (від найдавніших часів до середини ХІХ ст.). 447 с.; Т.2 (друга половина ХІХ ст.). 460 с.; Т 3 (кінець ХІХ – початок ХХ ст.). 423 с.; Т.4 (1917– 1941) 615 с.; Т.5 (1941–1960) 521 с.
30. Капічіна О. О. Музичний текст і твір у контексті семіотичного аналізу. *Вісник Державної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. Київ, 2013. Вип 1. С. 6–10.
31. Катрич О. Т. Індивідуальний стиль музиканта-виконавця (теоретичні та естетичні аспекти) : автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства : 17.00.03 — муз. мистецтво / Нац. Муз акад. України ім. П. І. Чайковського. Київ, 2000. 17 с.
32. Кашкадамова Н. Історія фортеп'янного мистецтва ХІХ сторіччя. Тернопіль : «АСТОН», 2006. 608 с., нот.
33. Кашкадамова Н. Мистецтво виконання на клавійно-струнних інструментах (клавикорд, клавесин, фортепіано) ХІV–ХVІІІ ст. / [гол. ред. Задворний С. В.]. Тернопіль: Астон, 1998. 299 с.
34. Кияновська Л. Мирослав Скорик: Творчий портрет композитора в дзеркалі епохи . Львів, 1998. 206 с.
35. Кияновська Л. Сильова еволюція галицької музичної культури ХІХ—ХХ ст. Тернопіль, 2000. 339 с.
36. Козаренко О. Феномен української національної мови. Львів, 2000. 384 с.
37. Коменда О. І. Музикознавчі інтерпретації поняття стилю // *Музикознавчі*

- студії Інституту мистецтв ВНУ ім.Лесі Українки та НМАУ ім. П.І. Чайковського. 2009. Вип.3 С. 66- 76.
- 38.Коменда О. Поняття жанру в сучасному музикознавстві // / Музична україністика: сучасний вимір. Київ : ІМФЕ ім. М.Т. Рильського, 2009. Вип. 3.
 - 39.Коновалова І. Ю. Генезис жанру хорової обробки в контексті становлення європейської професійної музики // Вісн. Міжнар. слов'ян. ун-ту. Сер. Мистецтвознавство. Х.: МСУ, 2005. Т. 8, № 1. С. 35–39.
 - 40.Коновалова І. Інтелектуально-художня практика композиторів «нововіденської школи»: парадокси новаторства» // Культурологія та соціальні комунікації: інноваційні стратегії розвитку: матер. міжнар. наук. конф., 26-27 листопада 2016 р. / Харк. держ. акад. культури; відп. за вип. Н.М. Кушнарєнко. Х.; ХДАК, 2016. С. 113 – 114.
 - 41.Коновалова І. Феномен композитора в часопросторі європейської музичної культури ХХ століття: модуси теоретичного осягнення : монографія. Х. : ТОВ «Планета-Принт», 2018. 480 с.
 - 42.Коновалова І. Ю. Феноменологія музичної обробки (на матеріалі хорових творів українських композиторів в ХІХ — ХХ ст.) : автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства. 17. 00.01 / Харків : ХДАК, 2006. 18 с.
 - 43.Корній Л. П. Історія української музики. В 3 ч. Ч. 3. ХІХ ст. : підручник. К. ; Х. : Вид-во М. П. Коць, 2001. 480 с.
 - 44.Куколь Г., Іванова І., Черкашина М. Історія опери. Західна Європа ХVІІ - ХІХ ст.: Навчальний посібник. К.: Заповіт, 1998. 384 с.
 - 45.Кушнірук О. Риси імпресіонізму в українській музиці (джерела, прояви, тенденції розвитку): автореф. дис. ... канд. мист.; 17.00.03 – «Музичне мистецтво». К, 1996. 17 с.
 - 46.Лігус О. М., Лігус В. О. Теоретичні аспекти проблеми стилю в музикознавчих дослідженнях ХХ – початку ХХІ століття. Вісник КНУКіМ. Серія «Мистецтвознавство». 2019. С. 106-111.
 - 47.Лисенко О. Музичне виконавство та проблема його системного вивчення // Наук. вісн. нац. муз. акад. України ім. П. І. Чайковського. Київ, 2000. Вип. 7. С. 162-170.
 - 48.Лісецький С. Євген Станкович. К.: Муз. Україна, 1987. 63 с.
 - 49.Лосєв О. Ф. Музична естетика античного світу. К.: Музична Україна, 1974. 221 с.
 - 50.Лошков Ю.І Генеза та становлення диригентського виконавства в Україні: моногр. Х. : ХДАК, 2007. 235 с.
 - 51.Мадишева Т. П. Про співвідношення мовної та музичної інтонації у вокальному виконавстві (до питання виконання іншомовної вокальної музики) : автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства : спец. 17.00.02. «Музичне мистецтво» / Київська консерваторія ім. П. І. Чайковського. Київ, 1994. 23 с.
 - 52.Мала українська музична енциклопедія: наук. видання / Упор. О.Залеський. Мюнхен, 1971. 325 с.
 - 53.Москаленко В. Лекції з музичної інтерпретації : Навчальний посібник. Київ : Нац. муз. акад. України ім. П. І. Чайковського, 2013. 134 с.

54. Москаленко В. Музичний твір як текст // Київське музикознавство: Текст музичного твору: практика і теорія: збірка статей; [гол. ред. І. А. Котляревський; ред. кол. С.Й. Гриця, Ю.А. Зільберман, О.С. Зінкевич, С. В. Тишко, М.Р. Губаренко ; упор. В.Г. Москаленко]. Київ, 2001. Вип. 7. С. 3–10.
55. Москаленко В. Г. Творчий аспект музичного стилю // Київське музикознавство. К., 1998. Вип. 1. С. 87-93.
56. Музична естетика західноєвропейського Середньовіччя / упор. В. Шестаков. К.: Муз. Україна, 1976. 264 с.
57. Муха А.І. Композитори України та української діаспори: довідник. К.: Муз. Україна, 2004. 352 с.
58. Павлишин С. Музика двадцятого століття: навч. посіб. Львів: БаК, 2005. 232 с.
59. Польська І. І. Камерний ансамбль: історія, теорія, естетика : монографія. Х. : ХДАК, 2001. 396 с.
60. Польська І. І. Камерний ансамбль : феноменологія жанру // Камерно-інструментальний ансамбль : історія, теорія, практика : зб. ст. / Наукові збірки Львівської національної музичної академії ім. М. В. Лисенка. Вип. 24. Серія : Виконавське мистецтво. Львів : Сполом, 2010. С. 4-14.
61. Польська І. І. Система музичного ансамблю // Теоретичні та практичні питання культурології : зб. наук. ст. / Ред.-упоряд. Т. В. Мартинюк. Вип. 4. Мелітополь : В-во "Мелітополь", 2001. С. 88-97.
62. Посвалюк В. Т. Мистецтво гри на трубі в Україні : монографія. Київ : КНУТКіМ, 2006. 400 с.
63. Ракунова І.М. Новітні композиторські технології (на прикладі творчості Алли Загайкевич) : автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства. 17.00.03 / НМАУ ім. П. І. Чайковського. Київ, 2008. 18 с.
64. Ростовський О. Я. Лекції з історії західноєвропейської музичної педагогіки : навч. посібник. Ніжин : Вид-во НДПУ, 2003. 193 с.
65. Рябоконева М. Музичний неокласицизм як феномен сучасної західноєвропейської культури: автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства; 26.00.01 – «Теорія та історія культури». К.: НМАУ ім. П.І. Чайковського. К., 2016. 18 с.
66. Рябуха Н. Звуковий образ світу: онто-сонологічне дослідження фортепіанного мистецтва ХХ – початку ХХІ ст.: монографія. Харк. держ. акад. культури. Х.: Вид-во Бровін О.В., 2016. 336 с.
67. Рябуха Н. О. Українська фортепіанна мініатюра як об'єкт виконавської інтерпретації: навчальний посібник / Харк. держ. акад. культури. Х. : вид-во Бровін О. В. , 2010. 258 с.
68. Самойленко О. І. Авторський стиль як конститутативна риса музикознавчого дослідження: акмеологічні обрії наукової теорії Наталії Савицької // Часопис Нац. муз. акад. України ім. П. І. Чайковського. 2015. № 4 (29). С. 28-38.
69. Северинова М. Ю. Художньо-світоглядні традиції у творчості українських композиторів 80-90-х рр. ХХ ст. : автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства ; 17.00.01 / КНУКіМ. Київ, 2002. 20 с.
70. Сокол О. Виконавські ремарки: образ світу і музичний стиль: моногр. Одеса: Астропринт, 2013. 276 с.

71. Стахевич О. Г. З історії вокально-виконавських стилів та вокальної педагогіки : посібник. Вінниця : Нова Книга, 2013. 176 с.
72. Сташевський А. Нариси з історії української музики для баяна Луганськ: Поліграфресурс, 2006. 152 с.
73. Сюта Б. О. Проблеми організації художньої цілісності в українській музиці другої половини ХХ століття. Київ, 2004. 120 с.
74. Тарасова О. О. Артикуляція: генезис поняття // *Культура України : зб. наук. пр. Вип. 16 : Мистецтвознавство. Філософія. Х.*, 2005. С. 270–278.
75. Уманець О.В. Музична культура України другої половини ХХ століття : Навч. посіб. Х.: Регіон-інформ, 2003. 192 с.
76. Черкашина М. Опера ХХ століття. Нариси. К., 1981. 208 с.
77. Чернова І. Історія зарубіжної музики: композитори Італії, Франції, Великої Британії та Німеччини другої половини ХХ століття. Львів, 2010.
78. Чернявська М. С. Епоха романтизму в фортепіанній музиці (до проблеми різноманіття фортепіанних стилів ХІХ століття) // *Теоретичні питання культури, освіти та виховання: зб. наук. пр. Вип. 20 / За заг. ред. акад. Євтуха М.Б., укл. О.В. Михайличенко. Київ: Вид. центр КНЛУ, НМАУ, 2002. С. 186-191.*
79. Шаповалова Л. В. Виконавська рефлексія як об'єкт інтерпретології. Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти; зб. наук. пр. Харків. Держ. Ун-т мистецтв ім. І. П. Котляревського. Харків, 2010. Вип.29: Когнітивне музикознавство. С.549-565.
80. Шейко В.М. Історія української культури. Х.: ХДАК, 2001. 400 с.
81. Шейко В. М., Кушнарєнко Н. М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності : Підручник. Київ: Знання-Прес, 2002. 295 с.
82. Шип С. Музична форма від звуку до стилю: навч. посіб. Київ : Заповіт, 1998. 368 с.
83. Шип С. Музичний жанр в методологічному аспекті // *Наук. вісник НМАУ ім. П. І. Чайковського. Вип. 16. Культурологічні проблеми української музики (наукові дискурси пам'яті академіка І. Ф. Ляшенка. К., 2002. С. 154–177*
84. Щепакін В. М. Музична культура Сходу і Півдня України другої половини ХІХ – початку ХХ століть: Європейські виміри : монографія. Харків : ТОВ «Планета-Принт», 2018. 479 с.
85. Adler G. Umfang, Methode und Ziel der Musikwissenschaft. — Leipzig, 1885.
86. Adorno, Theodor W. *Asthetische theorie*. Frankfurt am Main: Suhrkamp, 1995. 517 p.
87. Badura-Skoda, Paul, Badura-Skoda, Eva. *Interpreting Mozart. The Performance of His Piano Works*. New York: Routledge, 2010. 496 p.
88. Bessler H. Grundfragen des musikalischen Horens und Grundfragen der Musikästhetik. *Aufsätze zur Musikästhetik und Musikgeschichte*. Leipzig, 1978. S. 15-29.
89. Beyschlag Adolf. *Die Ornamentik Der Musik*. Nachdruck der Originalausgabe aus dem Jahr 1908. Leipzig: Breitkopf & Hartel, 2019. 298 S.
90. Cott J. *Stokhausen. Conversation wis the Composer* London, 1989. 235 p.

91. Govorukhina N., Smyrnova T., Polska I., Sukhlenko I., Savelieva G. Style as a Topical Category of Modern Musicology and Music Education // *Studia Universitatis Babeş-Bolyai Musica*. 2021. Iss. 66. № 2. P. 49–67.
92. Dahlhaus C. *Grundlagen der Musikgeschichte*. Köln, 1977. 263 s.
93. Drabkin W. Theme / W. Drabkin // *The New Grove Dictionary of music and musicians*: in 20 v.– London: Macmillan Publishers Limited, 1980. V. 18. P. 736.
94. Lissa Z. Zur periodisierung der Musikgeschichte // *Beiträge zur Musikgeschichte*. 1960. № 2.
95. Lyotard J. Music and Postmodernity // In: «Postmodernism, Music and Cultural Theory» / Ed. D. Bernet. Special Issue of «New Formations». 2009. P. 37 – 45.
96. Lyotard J. *The Postmodern Conditions: A Report on Knowledge*. Minneapolis: University of Minnesota Press, 1984. 111 p.
97. McLaren B. A brief History of Microtonality in the Twentieth Century // *Xenharmonikon*. Vol. 15. 1998. 130 p.
98. Milner A. The baroque: instrumental music // *Man and his music. The story of musical experience in the west*. Part II. London, 1962. P.531-569.
99. Minenok, A., Zinkiv, I., Konovalova, I., Polska, I., & Karapinka, M. (2024). Art education as a means of forming cultural identity and civic consciousness. *Multidisciplinary Reviews*, 6, 2023spe008.
100. *Musical art: historical and theoretical discourse : collective monograph* / I. Konovalova, I. Polskaya, O. Roshchenko, etc. Lviv-Toruń : Liha-Pres, 2020. 144 p.
101. Palmer Carl. *Impressionism in Music*. London, 1973. 248 p.
102. Polska, I. I. (2021). The phenomenon of chamberness and its incarnation in the chamber music and chamber ensemble: genre-ontological and semantic aspects. *Linguistics and Culture Review*, 5(S2), 565-579. <https://doi.org/10.37028/lingcure.v5nS2.1391>
103. Polska Iryna, Konovalova Iryna. *Modern higher musicological education (PHD) in Ukraine: traditions and innovations. Theoretical foundations of pedagogy and education: : collective monograph* / Hritchenko T., Loiuk O., – etc. – International Science Group. – Boston: Primedia eLaunch, 2021. Pp. 291-298. Available at : DOI - 10.46299/ISG.2021.MONO.PED.III.
104. Sachs C. *Historja instrumentów muzycznych*. Warszawa : PWM, 1975. 556 p.
105. Sachs C. *Die Musik der alten Welt in Ost und West*. Berlin : Musikverlag, 1968. 186 p.
106. Stockhausen K. «Intuitive Music» // *Stockhausen K., Stockhausen on Music: lectures and Interviews/ compiled by Robin Macoie*. London and New York: Matrimon Boyars, 1989. P. 112 –125.
107. Wilson G., Cope D. An Interview with Pierre Bouiez // *The Composer*. – № 1, 2. 1973, September. p. 82-83.
108. Schweitzer, Albert. *Johann Sebastian Bach*. Wiesbaden: Breitkopf&Hartel, 2000. 791 S.
109. Young Rob. *Modern music*. London: Verso, 2009. 475 p.